

Ferencz József püspök főtanácsot megnyitó beszéde.¹

Méltóságos és főtisztelendő egyházi főtanács! Meg vagyok győződve, hogy nincs itt közöttünk senki, a ki Dávid Ferencz első püspökünk és egyházalapítónk születésének 400-dik évfordulója alkalmából a közelebbi múlt augusztus havában tartott Emlékünnepélyen részt vett, hogy a legnagyobb örömmel ne gondolna vissza arra. Valamint nem hiszem, hogy a kik ez ünnepélyben részt nem vettek ugyan, de lefolyását részint a lapokból, részint a már kiadott jegyzőkönyvből olvasták, ez ünnepélynek szép, mondhatni, fényes sikere felett velünk együtt ne örvendenének e pillanatban is. Oly lélekemelő emlékei vannak ez ünnepélynek, a melyek nemcsak a mi keblünkben fognak kitörölhetetlenek maradni egész életünkre, hanem ragyogni fognak örökre egyházunk történetének évkönyveiben is s mintegy fényoszlopul fognak szolgálni az utánnunk jövő nemzedéknek is.

Valóban nem adhatunk elég hálát Istennek kicsiny egyházunknak e diadaláért. Mert én annak tartom a Dávid F. szelleme iránt ez ünnepély alkalmából minden oldalról megnyilatkozott elismerést és rokonszenvet. Magában már az is, hogy angol és amerikai testvéreink közül közel 100-an jöttek el, velük ugyancsak Amerikából az universalisták és az úgynevezett keresztény felekezet több képviselője, hogy ez ünnepélyünkben részt vegyenek, azt jóval felülemelve a napjainkban különben elég gyakori jubileumokon. De ennél egyházunkra nézve még nagyobb jelentőségűnek tartom azt, hogy hazánk összes keresztény egyházai képviseltették magukat ez ünnepélyünkön s részint élő szóval a küldöttek, részint írásban, a kik személyesen nem jelenhettek meg, a legnagyobb elismeréssel üdvözlötték a mi Dávid Ferenczünkben a 16-dik száz magyar reformátorát. Ugyancsak ily megtiszteltetésben részesült egyházunk több

¹ 1910. október 30-án.

kulturintézet és testület részéről is. Ezek mellett egyesek is oly nagy számban örvendeztettek meg üdvözlő soraikkal, a mi méltán meglephetett. S a mit legelőbb kellett volna megemlítenem, vallás és közoktatásügyi miniszterünk is magas figyelmére méltatva ünnepélyünket, azon magát szintén képviselteni méltóztatott úgy Kolozsvárt, mint Déván, a hol ünnepélyünk a Dávid Ferencz fogsága és halála helyén, a várronok között egy még szinte épen megmaradt fiülkében az ő emlékére állított emlékkő leleplezésével ért véget.

De nem czéлом e szép sikerrel lefolyt ünnepélyünket a maga érdeme szerint ismertetni, a mire már a kiadott jegyzőkönyv szerint szükség sincs. A miket abból kiemeltem, ezt is csak azért tettem, hogy igazoljam vele előbbi állításomat, mely szerint ez ünnepélyünket én egyházunk diadalának tartom s tarthatjuk bizonyára mindnyáján. Vajha e diadalérettől is lelkesítettve szent vallásunk és egyházunk iránti szeretetünk, ragaszkodásunk és áldozatkészségünk mindnyájunk kebelében fokozódnék s azoknak érdekében mindent megtennénk, a mit megtenni kötelességünk is, hogy azt a lobogót, a melyet a korszellem is lengetni kezdett, minél magasabbra emelhessük s minél koszorúzottabban adhassuk át utódainknak.

Nagyon sajnálom Mltgs és főt. egyházi főtanács, hogy megnyitó beszédemet nem folytathatom ily örömteljes hangulattal és hangon; sőt egy igen kellemetlen dologra kell rámutatnom. Értem az ugynevezett Borromeus-encyklikát, mely az egész protestantismust világszerte méltán megbotránkoztatta s szeretem hinni, hogy a katolikusoknak tisztultabb felfogása s nemesebben érző része sem találta benne valami nagy örömét. Ebben az encyklikában a pápa a reformatiót nemesak tévelygésnek nevezi, a mihez már hozzá vagyunk szokva, hanem a hit és erkölcs perversitásának bélyegzi s a reformátorokról azt mondja, hogy gőgös és lázadó, alantjáró érzelmű emberek voltak, a kiknek hasuk volt az istenök.

A „Ne temere“ után ez az encyklika! A honnan a legtöbbször joggal várná az ember, hogy a béke és szeretet szavain kívül más ne hangozzék, a pápai székről, onnan ilyen felháborító ítéletet hallani a reformatió s annak alkotói felett, ez mégis több annál, hogy a legnagyobb türelem mellett is minden szó nélkül hagyassuk s legalább vissza ne utasítsuk, amnyival inkább, mert abban az ítéletben egy szemernyi igazság sincs. Azt az ítéletet az egész történelem megczáfolja. Avagy nem éppen a katolikus egyháznak romlottsága, visszaélései s papjai nagy részének is erkölcstelensége

abban az időben hozta-e létre a reformatiót? Sikerült volna-e ez azzal a nagyhatalommal szemben, a mivel a pápák akkor rendelkeztek, ha a reformatiónak nem lett volna meg az ethikai alapja, a melyen az felépült és áll? S ma is mely államokban tisztultabbak az erkölcsök s áll magasabban a míveltség: a tisztán kath. államokban — a minő különben már alig van egy kettő — vagy azokban az államokban, a melyekben a protestantizmusé a vezérszerep vagy legalább ellensúlyozni tudják a kath. egyház hatalmát s befolyással bírnak annak irányára? Bármily tisztelettel viseltessünk is ennél fogva a pápa és a római kuria iránt, a melynek kétségen kívül nagy része van abban, hogy a pápa egy ily encyklikát kibocsátani magát elhatározta, kerülve az erősebb kifejezést, kénytelenek vagyunk azt a legnagyobb roszhiszeműségnek tulajdonítani.

Tekintettel azonban arra, hogy ez az encyklika bármily sérelmes legyen is a protestánsokra nézve, sem a reformatió becsét, sem a reformátorok érdemét kisebbiteni a világ előtt soha nem fogja; sőt többet árthat a katholicismusnak mint a protestantizmusnak, a mennyiben lehetetlen, hogy az ilyen encyklikák végre is el ne idegenítsék az elfogulatlanul gondolkozó, bíráló s tisztultabb felfogású katolikusokat magukat is legnagyobb hithűségük mellett is a róm. kath. egyháztól vagy legalább gondolkozóba ne ejtsék az iránt, hogy vajjon a róm. kath. egyház nem fog-e az ilyen encyklikákkal mind több eleven szentet gyűjteni a maga feje felett, a melynek parázsa már is nem egy helyt, nem egy államban érezhető a klerikalizmus ellen megindult ellenszenvben. Tekintettel továbbá arra, hogy ez az encyklika s hasonló encyklikák minket protestánsokat egyházunk jogainak gyakorlásában egyáltalában nem akadályozhatnak meg. Tekintettel végre arra is, hogy a mennyiben ez az encyklika a felekezeti béke megzavarására kétségen kívül befolyhat — ismerve a róm. kath. főpapság hazafiságát, valamint az egyházban vezető szerepre hivatott egyének s hivei legnagyobb részének is a felekezeti béke iránti hajlandóságát és készségét, ez irányban sincs talán okunk nagyobb súlyt helyezni erre a szerencsétlen encyklikára, részemről a Mlgs és főt. egyh. Főtanácsnak sem tudok egyebet ajánlani, minthogy sajnálatunkat, de egyszerűen megbotránkozásunkat is kifejezve a szóban levő encyklika felett, abban a reformatióra és a reformátorokra minden alap nélkül s a történelem meghamisításával szórt vádakot a leghatáro-

zottabban utasítsuk vissza, de ne keressünk ez úttal magunknak más jogorvoslatot, mint a mit a történelem nyújt s a protestantismusnak az elfogulatlan közvélemény a jelenkorban is megad. Azonban a midőn békeszeretetünknek ezzel is jelét adjuk, legyünk azért mindig résen egyházunkat és vallásunkat bármely oldalról érhető támadásokkal szemben, hogy azok soha se találjanak készületlenül a védekezésre. Mert sajnós, de úgylátszik, hogy az irás szava szerint: az idők mégis gonoszok.

A tárgysorozatban kitűzött tárgyakra nem terjeszkedem ki, abból a fontosabbakat nem emelem ki, mert a legjelentékenyebbeknek látszó tárgyak is böles belátást s egyházunk javára szolgáló elintézést igényelnek. Csak azt az óhajtásomat fejezem ki: vajha tanácskozásainkban is az a szellem nyilvánulna, a mely a Dávid Ferencz 400 éves jubileuma alkalmából mindnyájunk lelkét eltöltötte, gondolatban és érzésben mindnyájunkat összeforrasztott. Ezzel főpásztori szeretettel üdvözölve e főtanácsi gyűlésre ily szép számmal megjelent kedves atyámfiat, azt ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

Felköszöntő a Berde-serleggel.¹

A kegyelet érzetétől áthatva emelem föl e serleget és hódolattal adózom nagy jótevőnk Berde Mózes emlékének.

Az emberi szív legnemesebb érzése, szellemi lényének legtündöklőbb vonása nyilvánul meg minden kegyes adományban, mely az emberiség magasztos törekvéseinek és céljainak megvalósítását elősegíteni van hivatva. A gondolat, mely rugója e nemes cselekedeteknek a legemberibb, megtisztulva az emberiség minden gyarlóságától, menten minden földi salaktól, az egyetemlegesség gondolatát van hivatva szolgálni. Önzetlenül jót tenni másokkal, a szegénység nyomorán enyhíteni, kulturális intézmények és törekvések támogatása által elősegíteni a mivelődés általánosítását és ez által hathatósan munkálni az Isten országa megvalósulásán — a lélek legeszményibb megnyilatkozása.

Előttem Berde Mózes egyéniségének nagysága nem nagy vagyonának egyházunk s közvetve a magyar cultura céljaira tett hagyományozásában, hanem egész életét átölelő abban a rendszeres törekvésben domborodik ki, melylyel magasztos ideáljának minél hatékonyabban leendő megvalósítását életfeladatául tüzte ki. Egy hosszú élet fáradtságának eredményét halmozta föl, nemhogy a kínálkozó örömeknek részesévé lehessen, hanem hogy szeretett egyházát feladatai megvalósítására képessé és nagygyá tehesse; kerül minden fényt és feltűnést, az egyszerűség bölcs mérsékletének hódol s nem törődik a társadalomnak mindenbe beleelegyedő frivol gunyjával, a kereszténység legszebb erényét, az önmegtágadást teszi élete cultusává, csakhogy magasztos célját megvalósíthassa.

Lehet-e anyagiás egy ember? kinek minden gondolata, kinek minden törekvése egy eszményi célban központosul, ki lemond az élet minden örömről, kiből ki van zárva az önzés legparányibb átoma, kinek csak egy gondolat hatja át egész valóját, csak egy

¹ 1910. oct. 30-án a főtanácsi Berde-ebéden.